

<p>Logotyp</p> 	<p>Nazwa instytucji</p> <p>Muzeum Ustrońskie</p>	
<p>Tytuł jednostki / publikacji / fotografii</p> <p>O Sejmie czytanie pierwsze, „Życie Literackie”, 10 lipca 1983 r., nr 28 (1633), s. 1, 5.</p>		
<p>Ilość stron oryginału</p> <p>2</p>	<p>Ilość skanów</p> <p>2</p>	<p>Liczba plików publikacji</p> <p>7</p>
<p>Autor</p> <p>Jan Szczepański</p>	<p>Wydawnictwo / zakład fotograficzny</p> <p>Robotnicza Spółdzielnia</p>	<p>Skan okładki</p>
<p>Miejsce wydania</p> <p>Warszawa</p>	<p>Rok wydania / Data powstania</p> <p>1983</p>	
<p>Sygnatura</p> <p>---</p>	<p>Rodzaj zasobu (np. zdjęcie, czasopismo itp.)</p> <p>artykuł</p>	
<p>Wymiary (wys x szer)</p> <p>18,4 x 21,7 cm 31 x 24 cm</p>	<p>Stan zachowania</p> <p>---</p>	<p>Charakterystyka skanowanego obiektu</p> <p>Artykuł Jana Szczepańskiego, w którym analizuje on rangę Sejmu PRL po wydarzeniach sierpniowych w 1980 roku, jego roli w społeczeństwie i systemie politycznym PRL, zmianach w jego funkcjonowaniu, aktywność partii i stronnictw politycznych w nim zasiadających, stworzenie nowych komisji i instytucji, a zwłaszcza uchwalone do 1983 r. ustawy i ich wpływ na gospodarkę i społeczeństwo w dobie kryzysu.</p>
<p>Hasła przedmiotowe (okres historyczny, postacie, miejsce)</p> <p>XX wiek, Polska Rzeczpospolita Ludowa, Jan Szczepański, Ryszarda Kazimierska</p>		
<p>Hasła tematyczne (np. miasto, przemysł, kuznia, letnicy itp.)</p> <p>Konstytucja PRL, socjologia, socjalizm, Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Rada Społeczno – Gospodarcza przy Sejmie PRL, polityka, społeczeństwo, gospodarka, problemy gospodarcze, budżet, Sejm PRL, przemysł, rolnictwo, Rada Ministrów PRL, „Życie Warszawy”, ekonomia, inflacja, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, ruch związkowy,</p>		
<p>Prawa autorskie</p> <p>---</p>		

Zycie Lite

TYGODNIK

Kraków, 10 lipca 1983 ROK XXXIII nr 28

JAN SZCZEPANSKI

O SEJMIE CZYTANIE PIER WSZE

WSTĘP

Do 1980 roku Sejm w PRL nie grał samodzielnej roli. Nawet w czasie kryzysu poznańskiego w czerwcu 1956 roku nie był w stanie powołać własnej komisji dla zbadania wydarzeń. Również w latach 1968, 1970 nie odegrał poważniejszej roli, a w 1976 przez milczącą akceptację podwyżek cen wywołał wobec siebie falę niechęci. A przecież Sejm uchwalał ustawy tworzące prawne ramy działania władzy i życia zbiorowego obywateli państwa. Sejm powoływał premiera i skład jego gabinetu. Lecz wszyscy wiedzieli, że jest to formalność. Sejm spełniał funkcje „techniczne”, przygotowywał w komisjach ostateczne brzmienie ustaw, ale nie miał wielkiego wpływu na ich podstawowe zasady. Słowem: przekładanie zasad politycznych ustroju i modelu ideologicznego socjalizmu na treść praw regulujących funkcjonowanie gospodarki, administracji państwa, życia obywateli — dokonywało się poza Sejmem. Nic więc dziwnego, że prestiż Sejmu był niski. Wprawdzie w latach 1957 i w 1971 Sejm zrywał się do większej aktywności, krytykował, wysuwał projekty reform, ale ta działalność była zawsze krótkotrwała. To też wybory do Sejmu w marcu 1980 roku przebiegały w atmosferze obojętności i zarówno wyborcy jak i ogromna większość wybranych posłów żywiła przekonanie, że nowy Sejm będzie działał zgodnie z ustalonymi regulami. W państwie rząd i jego organa sprawowały władzę nie troszcząc się wiele o kontrolę sejmową. Rysowały się tendencje dominującej roli administracji, gdyż w jej rękach skupiało się zarządzanie gospodarką, a zatem także i dysponowanie majątkiem narodowym. Tylko stosunkowo niewielu widziało nadciągający kryzys, ale ich głosy były tłumione. W Sejmie jednak ogromna większość posłów sądziła, że funkcjonowanie no-

wo wybranego składu będzie przebiegało zgodnie z ustaloną tradycją. I tak też było przez pierwsze miesiące, do lipca.

Fala strajków w lipcu, a zwłaszcza strajki w sierpniu zaskoczyły Sejm, który nie przewidywał kryzysu na taką skalę i nie przygotowywał koncepcji własnych działań. Toteż reagował „tradycyjnie” i na pierwszym powakacyjnym zebraniu we wrześniu wystąpił z „tradycyjnymi” krytycznymi przemówieniami, luźnymi projektami zmian, informacjami o brakach i niedociągnięciach, itp., czyli tak jak w czasie poprzednich kryzysów. Okazało się jednak, że tym razem sytuacja jest inna, a inność ta polegała przede wszystkim na tym, że tym razem ruch strajkowy był dobrze zorganizowany i masowy, obejmujący cały kraj, że miał silne ośrodki kierownicze na Wybrzeżu i wyraźny program i wyraźnie określone cele. Dalej inność polegała na wyraźnej słabości partii i słabości administracji gospodarki i administracji państwa. I partia, i władze państwa znalazły się w obliczu bezwzględnej krytyki nie tylko strajkujących ale masowego ruchu społecznego, który ogarnął stopniowo także inteligencję, a przede wszystkim duże kręgi dziennikarzy, którzy rozpoczęli kampanię oskarżeń i rozliczeń, potem intelektualistów, pisarzy i artystów, studentów, stopniowo także część chłopów i inne grupy społeczne. Ferment ogarnął także partię i stronnictwa, ugrupowania polityczne katolików; organizacje społeczne stanowiące jakby zaplecze władzy państwowej. Słabość struktur politycznych, administracji i instancji partyjnych powodowały, że wszystkie konflikty między władzą a b. „Solidarnością” kończyły się ustępstwami władz, zmniejszaniem ich politycznej roli, a równocześnie Sejm został niejako automatycznie wysunięty do grania swojej rzeczywistej roli określonej w Konstytucji i obowiązujących aktach prawnych.

Tak więc na przełomie lat 1980/81 a potem w latach 1981—83 Sejm podjął nowe zadania i chociaż był atakowany przez opozycję i b. „Solidarności” z równą gwałtownością jak i inne organy władzy państwowej, to jednak był miejscem prac konstruktywnych, mediacyjnych, miejscem dialogów, a równocześnie intensywnej pracy ustawodawczej, zmierzającej do reformy gospodarki, rozwiązywania palących problemów socjalnych, politycznych. Na przełomie tych burzliwych lat powstała koncepcja, że zadaniem Sejmu jest przede wszystkim stworzenie prawnych podstaw reformy państwa i gospodarki.

Powoli, stopniowo dokonywały się istotne zmiany w funkcjonowaniu Sejmu. Przede wszystkim posłowie w swoich okręgach musieli spotykać się z krytyką wyborców, z całą lawiną ataków na władzę państwową, i ta krytyka z jednej strony uświadomiła im w pełni ich odpowiedzialność polityczną, a z drugiej zmusiła do zastępowania administracji w rozwiązywaniu bieżących konfliktów. Wytworzyły się więc nowe odniesienia między wyborcami i posłami, którzy musieli podejmować decyzje, interwencje, odpowiadać, zajmować stanowisko, angażować się — słowem pod naciskiem tej rewolty mas posłowie musieli postępować tak, że konstytucyjne funkcje Sejmu stawały się rzeczywistością.

Zmieniało się także funkcjonowanie Sejmu w samym jego gmachu. Sejm musiał się przystosowywać do nowych zadań i sytuacji. Tworzył nowe komisje nadzwyczajne do spraw porozumień społecznych i samorządu, do przygotowywania specjalnie ważnych ustaw, tworzył zespoły międzykomisyjne itp. Powołał komisję konstytucyjnej odpowiedzialności, Trybunał Stanu, zmienił swój stosunek i metody pracy Najwyższej Izby Kontroli. Zmieniły się relacje między klubami

(Ciąg dalszy na str. 5)

10. VII. 1983

O SEJMIE CZYTANIE PIERWSZE

(Ciąg dalszy ze str. 1)

poselskimi a kierownictwami partii i stronnictw oraz relacje między rządem a Sejmem. Sejm stał się bardziej niezależny, bardziej liczący się z wyborcami i ich poglądami, bardziej zajmujący się codziennymi sprawami. Mówiąc krótko w latach 1980/81 Sejm, siłą wypadków i stanu społeczeństwa, rzeczywiście stał się najwyższym czynnikiem władzy państwowej i tak też był traktowany przez różne grupy i odciany społeczeństwa, starające się od niego wyegzekwować spełnianie jego konstytucyjnych zadań.

Wprowadzenie stanu wojennego nie przerwało działalności Sejmu. Wręcz przeciwnie, wyzwolony spod bezpośredniego nacisku „Solidarności”, opozycji i innych związków i organizacji, Sejm rozwinął bardzo żywą działalność uchwalając kilkadziesiąt ustaw kładących podstawy pod reformę gospodarki, administracji i instytucji społecznych. Czy więc stanie się i w przyszłości trwałe samoistną siłą i czynnikiem w życiu politycznym kraju? Nim podejmiemy próbę odpowiedzi, spójrzmy na działalność Sejmu w VIII kadencji, rozpoczętej 23 marca 1980 roku.

INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI SEJMU

Już te wstępne uwagi wskazują, że w czasie trwania VIII kadencji dokonały się ważne zmiany i zaszły istotne wydarzenia tworzące wokół Sejmu nową atmosferę i nadające jego działaniom inny sens. Spróbujmy najpierw dać krótką statystyczną charakterystykę tej działalności, żeby potem spróbować analizy bardziej merytorycznej.

Nowo wybrany Sejm zebrał się na pierwsze posiedzenie 2 kwietnia 1980. W ławach zasiadło 460 posłów. Do marca 1983 roku 12 spośród nich umarło, a 31 złożyło mandaty z powodów politycznych, w większości byli to członkowie kadr kierowniczych PZPR. Na ich miejsca, zgodnie z ordynacją wyborczą, weszli kolejni na listach wybranych w danych okręgach.

W ciągu trzech lat od marca 1980 do marca 1983 Sejm odbył sześć sesji, w czasie których zbierał się na 33 zebrań plenarnych. W toku tych zebrań Sejm uchwalił 94 ustawy, za-

twierdził 6 dekretów, podjął 296 uchwał, a posłowie zgłosili 391 interpelacji oraz 128 poselskich zapytań pod adresem rządu. Najwięcej uchwał podejmowanych przez Sejm dotyczyło zmian w składzie rządu — aż 133 razy nastąpiły w tych burzliwych latach zmiany w składzie Rady Ministrów. Uchwał zmieniających skład Rady Państwa było w tym czasie 17.

Najważniejsze jednak prace Sejmu dokonują się w komisjach, gdzie projekty ustaw, przedstawiane w pierwszym czytaniu na posiedzeniu Sejmu, zostają skierowane do ostatecznego opracowania. Każdy projekt ustawy musi być zbadany z kilku punktów widzenia: jego spójność z istniejącym systemem prawa, jego skutki dla funkcjonowania administracji, gospodarki, jego skutki dla życia obywateli, jego funkcjonalność, tzn. stwierdzenie, czy ustawa rzeczywiście będzie rozwiązywała problemy, które chce regulować, dalej skutki polityczne i ustrojowe, jej skutki gospodarcze, skutki w dziedzinie zatrudnienia itp. Ta praca przebiega w komisjach, zapraszających do pomocy rzeczoznawców, przedstawicieli zainteresowanych grup i organizacji, ponadto komisje wykorzystują opinie Rady Społeczno-Gospodarczej i zespołu doradców naukowych przy Sejmie. Na pierwszym posiedzeniu w dniach 2 i 3 kwietnia 1980 Sejm powołał 22 komisje stałe, a następnie w toku kadencji powołał jeszcze 6 komisji nadzwyczajnych i stałych do opracowywania ważnych spraw. Do najważniejszych należą Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej powołana 26 marca 1982 i Komisja do spraw Samorządu Pracowniczego. 431 posłów należy do komisji, z tego 292 należy do dwóch, a 28 nawet do trzech. W ciągu trzech lat odbyło się 1187 zebrań komisji. Najwięcej, bo ponad 150 zebrań, odbyła komisja prac ustawodawczych, która nadaje ostateczny szlif każdej ustawie i uchwale Sejmu. Na drugim miejscu co do liczby zebrań znajduje się Komisja Planu Gospodarczego, Budżetu i

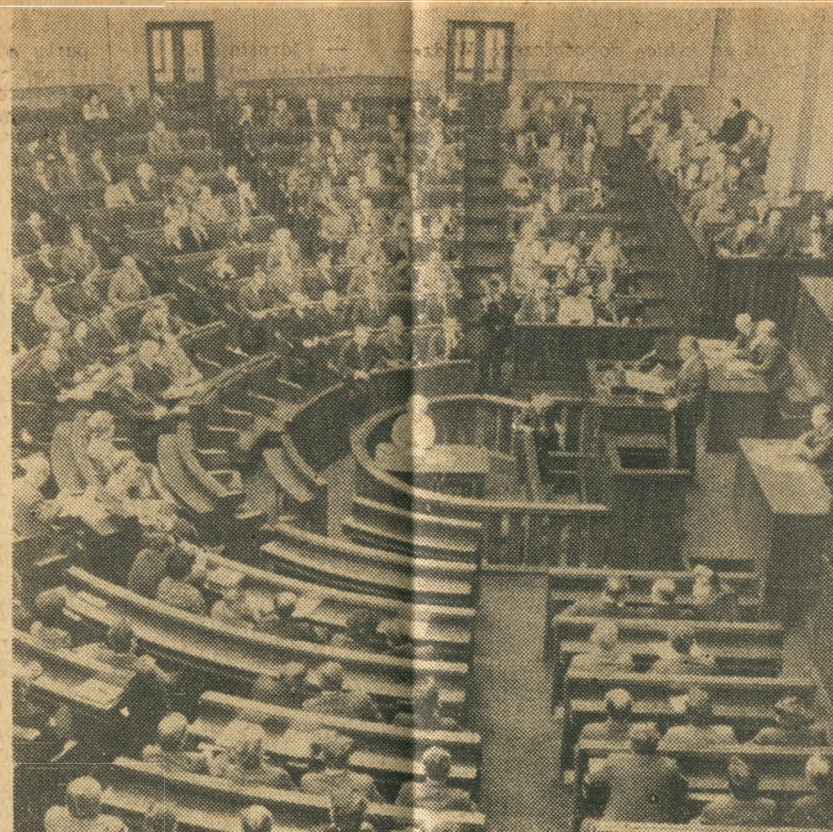
Finansów, zbierająca się w tym czasie 72 razy. Komisje powołują podkomisje. Te zbierały się 1006 razy, a delegacje komisji wyjeżdżały w teren 321 razy dla zbadania na miejscu różnych spraw. Owocem pracy komisji jest ustalanie tekstu ustaw i uchwał Sejmu. Uchwalono także do rządu, do prezydium Sejmu i do innych komisji 354 dezyderaty oraz 212 opinii. Trzeba wziąć pod uwagę, że praca nad niektórymi projektami ustawy trwa wiele miesięcy, że zatem prace w komisji są bardzo absorbujące i wymagają dobrego znawstwa wielu zagadnień.

Kilka słów o ustawach, czyli najważniejszym wyniku pracy Sejmu. W roku 1980 Sejm uchwalił 6 ustaw, w burzliwym roku 1981 już 26, a w roku stanu wojennego przyjął ich aż 57.

Do końca marca 1983 jeszcze 5. Najważniejsze były ustawy uchwalone w 1982, kiedy Sejm przyjął podstawowe ustawy reformujące gospodarkę. Dalej należały tu ustawy, które można nazwać „socjalnymi”, a które zostały sformułowane pod naciskiem mas w latach 1980/81, dalej ustawa o Trybunale Stanu i ustawy zmieniające strukturę rządu, ustawa o szkolnictwie wyższym, ustawy o zwalczaniu patologii społecznej, i wiele innych regulujących doniosłe zjawiska i kładących podstawy prawne pod wielostronne reformy.

Wiele istotnych spraw pracy Sejmu uszło po prostu uwadze społeczeństwa zaabsorbowanego politycznymi aspektami stanu wojennego i kryzysem gospodarczym. Jest zadaniem Sejmu, aby te codziennie dzisiaj odczuwane dolegliwości przekładać na język dalekowzrocznej polityki kładącej podstawy strukturalne ich wyeliminowania na trwałe, przez usunięcie przyczyn, nie tylko przejawów. Stąd może pewne zniecierpliwienie obywateli, że praca Sejmu nie wpływa bezpośrednio i natychmiast na łagodzenie ujemnych zjawisk w ich życiu.

Otóż tymi bieżącymi sprawami zajmowały się interpelacje kierowane do poszczególnych ministrów czy do premiera oraz zapytania w czasie posiedzeń plenarnych, kiedy posłowie zwracają się do rządu z konkretnymi sprawami życiowymi obywateli, domagając się ich natychmiastowego załatwienia. Natomiast ustawy są działalnością długofalową, kładącą podstawy życia publicznego, gdyż przyjęte przez Sejm i ogłoszone zgodnie z prawem, regulują postępowanie obywateli i władz wszystkich szczebli. W tym przede wszystkim wyraża się to, że Sejm jest najwyższym organem władzy w państwie, gdyż przez niego uchwalone ustawy są obowiązujące dla Rady Ministrów i dla wszystkich przedstawicieli władzy na każdym szczeblu. Sejm nie wydaje więc rządowi i ministrom poleceń, jak sobie to wyobrażali obywatele piszący do Sejmu, by właśnie jako najwyższa

władza coś zarządził czy polecił. Nadrzędność Sejmu wyraża się przede wszystkim stanowieniem prawa, według którego rząd sprawuje władzę.

Drugą zasadniczą funkcją Sejmu jest kontrola działalności rządu i jego wszystkich organów. Tę kontrolę sprawują komisje przy pomocy Najwyższej Izby Kontroli. Kontrola może dotyczyć bezpośrednio realizacji ustawy, kiedy komisje podejmują kompleksowe badania sposobu realizacji ustaw przez władz wykonawczą lub kontrolę realizacji uchwał Sejmu. Sejm powołał także w listopadzie 1980 Komisję Skarg i Wniosków, dla rozpatrywania lawinowo wtedy napływających skarg. Najważniejszą jednak komisją kontrolną jest komisja odpowiedzialności konstytucyjnej, rozpatrująca aktualne sprawy naruszania prawa i interesów państwa przez przedstawicieli władz państwowych. Komisja ta przekazuje sprawy po zbadaniu do Trybunału Stanu. Powołanie tej komisji i Trybunału Stanu było powszechnie wysuwany żądaniem w latach 1980/81.

Pracami Sejmu kieruje Prezydium złożone z marszałka i czterech wice-marszałków, szefa Kancelarii Sejmu i zapraszanych osób, oraz Konwent Seniorów, do którego prócz członków Prezydium Sejmu wchodzi także przewodniczący klubów poselskich i przewodniczący trzech kół posłów katolickich, oraz przewodniczący komisji prac ustawodawczych, ze względu na szczególną wagę tej komisji. Między

kwietniem 1980 a kwietniem 1983 Prezydium Sejmu zebrało się 81 razy, a Konwent Seniorów 77 razy.

Biorąc pod uwagę, że posłowie do Sejmu nie są „posłami zawodowymi”, jak to ma miejsce w wielu krajach, ale pracują normalnie w swoich zakładach pracy, trzeba stwierdzić, że praca w Sejmie stawia poważne wymagania i stwarza poważne napięcia. Bo przecież posłowie są także zobowiązani do pracy w swoich okręgach wyborczych, pełnią dyżury w wojewódzkich zespołach poselskich, uczestniczą w spotkaniach z wyborcami, załatwiają w terenie wiele bieżących spraw. Związczą w latach 1980/81 posłowie musieli występować bardzo często i byli przez strajkujących robotników wzywani jako ich przedstawiciele. Posłowie musieli wtedy bardzo często pośredniczyć, wyjaśniać, łagodzić konflikty i ta rola posłów nie pozostała bez wpływu także na obecny tok ich pracy, a przede wszystkim na oczekiwania wyborców.

Tyle informacji ogólnych. Z kolei przejdziemy wkrótce do omawiania bieżących prac Sejmu.

JAN SZCZEPAŃSKI

(Ciąg dalszy nastąpi)